

Téma 25 - Svátost kněžství

Skrze svátost svěcení je udělována účast na Kristově kněžství podle způsobu předaného apoštolskou posloupností. Služebné kněžství se liší od všeobecného kněžství věřících.

17.01.2018

PDF ► [Svátost kněžství](#)

1. Kristovo kněžství

Z izraelského národa, označeného v knize Exodus 19, 6 za „království kněží“, byl kmen Levi vybrán Bohem pro přisluhování příbytku svědectví“ (Nu 1, 50); mezi levity byli pak kněží staré smlouvy svěcení obřadem pomazání (srov. Ex 29, 1–7), když jim byla svěřována funkce „zástupců lidí před Bohem, aby přinášeli dary i oběti za hříchy“ (Žid 5, 1). Toto kněžství je jako prvek mojžíšského zákona „vedením do lepší naděje“ (Žid 7, 19), „náznakem budoucího dobra“, které však samo o sobě „nemůže nikdy skrze stále stejné oběti, přinášené každoročně znovu a znovu, dokonale očistit ty, kdo s nimi přicházejí“ (Žid 10, 1).

Levitské kněžství předjímalo určitým způsobem ve vyvoleném národě plné uskutečnění kněžství v Ježíši Kristu, nespojeného ani s rodokmenem ani s chrámovými oběťmi ani se zákonem,

nýbrž pouze se samotným Bohem (srov. Žid 6, 17–20 a 7,1). Proto ho „Bůh prohlásil veleknězem podle řádu Melchisedechova“ (Žid 5, 10), který „jedinou obětí navždy přivedl k dokonalosti ty, které posvěcuje“ (Žid 10, 14). Vtělené Boží Slovo naplněním mesiánských proroctví vysvobozuje všechny lidi svou smrtí a zmrtvýchvstáním, odevzdáním vlastního života, aby bylo naplněno jeho kněžství. Toto kněžství, které samotný Ježíš uvádí pod názvem svěcení a poslání (srov. Jan 10, 14), má proto všeobecný rozměr: neexistuje „spásonosné jednání Boha mimo jediné prostřednictví Krista“.¹

2. Kněžství u apoštolů a v apoštolské posloupnosti

Při poslední večeři projevuje Ježíš vůli dát svým apoštolům podíl na svém kněžství vyjádřeném jako svěcení a poslání: „Jako ty jsi mne poslal do světa, tak i já jsem je poslal

do světa. Sám sebe za ně posvěcuji, aby i oni byli vpravdě posvěceni“ (Jan 17, 18–19). Tato účast se uskutečňuje v rozličných okamžicích během Kristovy služby, které lze považovat za jednotlivé kroky, jež povedou k ustanovení duchovního stavu: když povolává apoštoly a ustanovuje je jako sbor (srov. Mk 3, 13–19), když je poučuje a vysílá kázat (srov. Lk 9, 1–6), když jim předává moc odpouštět hříchy (srov. Jan 20, 22–23), když jim svěruje všeobecné poslání (srov. Mt 28, 18–20); až po tu nejvýjimečnější událost, kdy jim přikazuje slavit eucharistii: „To konejte na mou památku“ (1 Kor 11, 24). V apoštolském poslání byli „plně utvrzeni v den letnic“.²

Během svého života „měli při své službě nejen různé pomocníky, nýbrž – aby poslání, které jim bylo svěřeno, pokračovalo i po jejich smrti - odkázali apoštolové jakoby ve formě závěti svým bezprostředním

spolupracovníkům úkol dobudovat a upevnit dílo, které započali. (...) A navíc jim dali příkaz, aby po jejich smrti převzali jejich službu jiní osvědčení muži. (...) Biskupové tedy na sebe vzali službu společenství spolu se svými pomocníky, kněžími a jáhny. Na místě Božím jsou v čele stáda, jehož jsou pastýři, a to jako učitelé nauky, jako kněží posvátné bohoslužby a jako služebníci ve správě“.³

2.1. Liturgie svěcení

V Novém zákoně je apoštolská služba předávána vkládáním rukou za doprovodu modlitby (srov. Sk 6, 6; 1 Tim 4, 14; 5, 22; 2 Tim 1, 6); taková je současná praxe nejstarších obřadů svěcení, které jsou zaznamenány v *Traditio apostolica* a *Statuta Ecclesiae Antiqua*. Toto podstatné jádro, tvořící svátostné znamení, bylo v průběhu staletí obohaceno o některé doplňující obřady, jež se mohou lišit

podle různých liturgických tradic. „Tak v latinském obřadu úvodní obřady představení a volba kandidáta svěcení, biskupova homilie, dotazování kandidáta, litanie ke všem svatým dosvědčují, že volba kandidáta byla provedena ve shodě s praxí církve, a uvádějí do slavnostního úkonu svěcení. Po něm následují jiné obřady, které symbolicky vyjadřují a doplňují tajemství, které se naplnilo: u biskupa a kněze je to pomazání svatým křížmem, znamení zvláštního pomazání Duchem svatým, jež činí jejich službu plodnou; předání evangeliáře, prstenu, mitry a pastýřské berly biskupovi jako znamení jeho apoštolského poslání hlásat Boží slovo, jeho věrnosti církvi, Kristově nevěstě, a jeho úkolu pást Pánovo stádo; knězi se předává patena a kalich, „oběť věřících“, neboť je povolán, aby ji přinášel Bohu; předání evangeliáře jáhnovi, který

dostal poslání hlásat Kristovo evangelium“ (Katechismus, 1574).

2.2. Povaha a účinky přijatého svěcení

Skrze svátost svěcení je udělována účast na Kristově kněžství podle způsobu předaného apoštolskou posloupností. Služebné kněžství se liší od všeobecného kněžství věřících, pocházejícího ze křtu a biřmování; „oboje jsou na sebe navzájem zaměřená“, avšak „liší se od sebe podstatně a ne pouze stupněm“.⁴ Pro služebné kněžství je specifické a vlastní být „svátostným znázorněním Krista, který je hlava a pastýř“,⁵ což umožňuje uplatňovat Kristovu autoritu v pastýřské funkci kázání a řízení a jednat *in persona Christi* při vykonávání svátostné služby.

Repraesentatio Christi Capitis přetrvává navždy ve služebníku, jehož duše byla označena svátostným znamením, nezničitelně vtisknutým

do duše při svěcení. Toto znamení je tedy hlavním účinkem svátosti, a jelikož je trvalou skutečností, způsobuje, že svěcení nelze ani opakovat, ani zrušit, ani udělit na omezenou dobu. „Platně posvěcený jednotlivec může být jistě z oprávněných důvodů zproštěn závazků a funkcí spojených se svěcením nebo mu může být zakázáno, aby svou funkci vykonával, ale nikdy se nemůže znovu stát laikem ve vlastním slova smyslu“ (Katechismus, 1583).

Svěcení v každém z jeho stupňů navíc uděluje „milost Ducha svatého vlastní této svátosti“, jíž je „připodobnění Kristu – knězi, učiteli, pastýři, jehož služebníkem je svěcenec ustanoven“ (Katechismus, 1585). Toto služebnictví je zároveň dar i úkol, neboť svěcení se přijímá za účelem služby Kristu a věřícím, kteří v církvi tvoří jeho mystické tělo. Pro biskupa je ještě specifičtěji

obdrženým darem „Duch vševládny, kterého jsi dal svému milovanému Synu Ježíši Kristu, a on jej dal svatým apoštolům“. ⁶ Pro duchovního je od Boha vyprošován dar Ducha, „aby byl hoden předstoupit bez výčitek k tvému oltáři, hlásat radostnou zvěst o tvém království, uskutečňovat svou službu tvému slovu pravdy, přinášet ti duchovní dary a oběti, obnovovat tvůj lid očistnou koupelí; aby kráčel vstříc našemu velkému Bohu a Spasiteli Ježíši Kristu“. ⁷ Jáhni „posílení svátostnou milostí slouží Božímu lidu ve společenství s biskupem a jeho kněžským sborem službou liturgickou, kazatelskou a charitativní“. ⁸

2.3. Stupně svátosti kněžství

Jáhenství, kněžství a biskupství mezi sebou zachovávají vnitřní vztah jako stupně jediné svátostné skutečnosti kněžského svěcení, obdržené postupně inkluzivním způsobem.

Zároveň se od sebe odlišují podle udělené svátostné skutečnosti a jejich příslušných funkcí v církvi.

Biskupství je „plnost svátosti kněžství“, nazývané „v liturgických zvyklostech církve i u svatých otců nejvyšším kněžstvím a plností posvátné služby“.⁹ Biskupům je svěřena „služba společenství, aby na místě Božím stáli v čele stáda, jehož jsou pastýři, a to jako učitelé nauky, jako kněží posvátné bohoslužby a jako služebníci ve správě“.¹⁰ Jsou nástupci apoštolů a členy biskupského kolegia, do něhož se začleňují svěcením, a zachovávají hierarchickou jednotu s papežem, hlavou kolegia, a s jeho ostatními členy. Přísluší jim především hlavní funkce jak ve všeobecné církvi, tak předsedáním místním církvím, které řídí „jako zástupci a vyslanci Kristovi“ a činí tak „radou, přesvědčováním a příkladem, ale i autoritou a posvátnou mocí“.¹¹ Mezi

úkoly biskupů „zaujímá přední místo hlásání evangelia. Biskupové jsou totiž zvěstovatelé víry, kteří přivádějí ke Kristu nové učedníky; jsou také autentičtí, tj. Kristovou autoritou obdaření učitelé. Lidu sobě svěřenému kážou víru, kterou má věřit a uplatňovat v životě“, a když „učí ve spojení s římským biskupem, mají být v úctě u všech jako svědkové božské a katolické pravdy“.¹² —

Konečně jako udělovatelé milosti velekněžství řídí svou autoritou zdravé a plodné rozdělování svátostí: „Oni dávají směrnice pro udílení křtu, jímž se dopřává účast na Kristově královském kněžství. Oni původně přisluhují biřmováním, udělují svátost kněžství a upravují řád pokání. Starostlivě povzbuzují a poučují svůj lid, aby se s vírou a úctou účastnil liturgie, zejména svaté mešní oběti.“¹³ —

Kněžský stav byl ustanoven Bohem, aby jeho služebníci „měli ve

společenství věřících posvátnou moc, přijatou svěcením, aby mohli přinášet svatou oběť a odpouštět hříchy a veřejně Kristovým jménem vykonávali pro lid kněžskou funkci“.

¹⁴ — Kněžím byla svěřena služební funkce „ v podřízeném stupni, aby byli po zařazení do kněžského stavu spolupracovníky biskupského stavu v zájmu řádného plnění Kristem svěřeného apoštolského poslání“.¹⁵ —

Podílí „se na autoritě, s níž sám Kristus své tělo buduje, posvěcuje a řídí“, a skrze obdržené svátostné svěcení „jsou označeni zvláštním znamením a tím připodobnění Kristu Knězi tak, že mohou jednat jménem Krista Hlavy“.¹⁶ — „Tvoří se svým biskupem jediný kněžský sbor určený pro různé úkoly“ a vykonávají své poslání v bezprostředním kontaktu s lidmi. Kněží mají „především povinnost hlásat všem Boží evangelium, aby plněním příkazu Páně „Jděte do celého světa a hlásejte evangelium

všemu tvorstvu“ ustavovali a rozmnožovali Boží lid“. ¹⁷ Jejich úloha je zaměřena na to, že „(úřad) vykonávají zejména v eucharistické bohoslužbě neboli shromáždění, kde zastupují Krista, hlásají jeho tajemství a spojují prosby věřících s obětí jejich hlavy (srov. 1 Kor 11, 26). V mešní oběti zpřítomňují a přivlastňují až do příchodu Páně jedinou oběť Nového zákona, totiž oběť Krista obětujícího sebe sama jednou provždy Otci jako neposkvrněný obětní dar (srov. Žid 9, 14–28)“. ¹⁸ To je spojené se „službou smíření a posily“, kterou vykonávají „pro věřící kajícíky anebo nemocné“. Jako skuteční pastýři „vykonávají v mezích své moci úřad Krista pastýře a hlavy, a tak shromažďují Boží rodinu jako bratrské společenství, oživované jedním duchem a skrze Krista v Duchu ji vedou k Bohu Otci“. ¹⁹

Jáhni představují nižší stupeň hierarchie. Jsou na ně vkládány ruce „nikoli ke kněžství, nýbrž ke službě“, kterou vykonávají jako *repraesentatio Christi Servi*. Jáhni mohou „slavnostně udělovat křest, uchovávat a rozdělovat eucharistii, jménem církve asistovat při uzavírání manželství a žehnat mu, přinášet umírajícím svátostnou posilu na cestu do věčnosti, předčítat věřícím Písmo svaté, vyučovat a povzbuzovat lid, předsedat bohoslužbě a modlitbě věřících, udělovat svátostiny a vést smuteční a pohřební obřady“.²⁰

3. Udělovatel a příjemce

Udělení svěcení v jeho třech stupních je vyhrazeno výlučně biskupovi: v Novém zákoně ho udělují pouze apoštolové a „protože svátost kněžství je svátostí apoštolské služby, je vyhrazeno biskupům jako nástupcům apoštolů, aby předávali

tento „duchovní dar“, „výhonek apoštolské setby“ (Katechismus, 1576), uchovávaný po staletí v posvěcené službě.

Pro právoplatnost biskupského svěcení je v latinské církvi požadován výslovný příkaz papeže (srov. Kodex kanonického práva, 1013); ve východních církvích je svěcení biskupů vyhrazeno římskému biskupovi, patriarchovi nebo metropolitovi, přičemž je vždy nelegální, neexistuje-li zákonný příkaz (srov. Kodex kánonů východních církví, 745). V případě kněžského a jáhenského svěcení je zapotřebí, aby světitel byl vlastním biskupem žadatele, nebo byl vydán příslušnou autoritou propustný list (srov. Kodex kanonického práva, 1015–1016); pokud se svěcení koná mimo vlastní území, může biskup udělovat svěcení pouze s dovolením diecézního biskupa (srov. Kodex kanonického práva 1017).

Pro platnost svěcení v jeho třech stupních je třeba, aby kandidát byl muž a byl pokřtěn. Ježíš Kristus totiž vybral za apoštoly pouze muže, ačkoliv mezi těmi, kteří ho následovali, se nacházely i ženy, které při různých příležitostech projevily větší věrnost. Toto Pánovo jednání je normativní pro celý život církve a nelze ho považovat za příležitostné, protože již apoštolové se cítili touto praxí vázáni a vkládali ruce pouze na muže, a to i tehdy, když se církev rozšířila do míst, kde by přítomnost žen ve službě nevyvolávala rozpaky. Církevní otcové se touto normou věrně řídili s vědomím, že se jedná o závaznou tradici, jež byla náležitě zaznamenána v synodálních dekretech. Církev se následně „nepovažuje za oprávněnou přijmout svěcení žen“.²¹

Právoplatné a plně plodné svěcení navíc vyžaduje ze strany kandidáta

nadpřirozené povolání potvrzené zároveň vyzváním příslušnou autoritou („výzva hierarchie“). V latinské církvi platí navíc zákon o církevním celibátu pro všechny tři stupně; „Podstata kněžství ho sice nevyžaduje,“²² ale „je však v mnohém směru pro kněžství vhodný,“ protože celibátem se kněží podílí na svobodném způsobu, který si zvolil Kristus pro uskutečnění svého poslání, „snáze jdou za ním s nerozděleným srdcem, svobodněji se v něm a s ním oddávají službě Bohu i lidem“. Plným odevzdáním svého života svěřenému poslání svěcenci „připomínají ono tajuplné manželství ustanovené Bohem, (...) v němž má církev jediného snoubence, Krista. Navíc se stávají živým znamením onoho budoucího světa, který už je přítomen vírou a láskou a v němž se vzkříšení nebudou ani ženit ani vdávat“.²³ Nejsou k celibátu vázáni trvalí jáhni ani jáhni a kněží východních církví. Konečně se pro

jejich vysvěcení vyžaduje určité vnitřní i vnější dispozice, náležitý věk a znalosti, splnění požadavků předcházejících svěcení a absence překážek a nesrovnalostí (srov. Kodex kanonického práva, 1029–1042; Kodex kánonů východních církví, 758–762). U kandidátů na biskupské svěcení platí zvláštní podmínky zajišťující jejich způsobilost (srov. Kodex kanonického práva, 378).

Philip Goyret

Základní použitá literatura

– Katechismus katolické církve, 1533–1600

Doporučená literatura

– 2. vatikánský koncil, konst. *Lumen gentium*, 18–29; dekr. *Presbyterorum Ordinis*, 2, 4–6, 15–17.

– Sv. Josemaría, Knězem navěky.
Milovat církev. Axis – asociace pro
šíření dobré literatury, o.s.
Pardubice, 2012.

1Kongregace pro nauku víry, dekl.
Dominus Iesus, 6–VIII–2000, 14.

22. vatikánský koncil, konst. *Lumen
gentium*, 19.

3Tamtéž, 20.

4Tamtéž, 10.

5Jan Pavel II., ap. exh. *Pastores dabo
vobis*, 25–III–92, 15, 4.

6Biskupské svěcení, konsekrační
modlitba.

7Byzantský obřad, Modlitba při
kněžském svěcení.

82. vatikánský koncil, konst. *Lumen
gentium*, 29.

9Tamtéž, 21.

10Tamtéž, 20.

11Tamtéž, 27.

12Tamtéž, 25.

13Tamtéž, 26.

142. vatikánský koncil,
Presbyterorum Ordinis, 2.

15Tamtéž.

16Tamtéž.

172. vatikánský koncil, dekr.
Presbyterorum Ordinis, 4.

182. vatikánský koncil, konst. *Lumen
gentium*, 28.

19Tamtéž.

20Tamtéž, 29.

21Jan Pavel II., ap. list *Ordinatio
Sacerdotalis*, 22–V–94, 2.

222. vatikánský koncil, dekr.

Presbyterorum Ordinis, 16.

23Tamtéž.

.....

pdf | dokument generován automaticky
z [https://dev.opusdei.org/cs-cz/article/
tema-25-knezstvi/](https://dev.opusdei.org/cs-cz/article/tema-25-knezstvi/) (06.08.2025)